

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی- پژوهشی
مطالعات آموزشی و آموزشی
سال سوم، شماره نهم، تابستان ۱۳۹۳
تاریخ چاپ: پائیز ۱۳۹۶

شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی

الهام پیلهور مؤخر^۱
محمد علایی^۲
حسین پیمانی زاد^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۵/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۳/۱۹

چکیده

هدف از این پژوهش شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی بود. روش تحقیق آمیخته از نوع اکتشافی متوالی است که ابتدا روش کیفی، سپس روش کمی استفاده شد. در مرحله کیفی با ۳۶ نفر از مسئولان و کارشناسان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، دبیران تربیت‌بدنی و استادان مدیریت ورزشی استان خراسان رضوی مصاحبه شد و پس از مطالعه کتاب‌ها و مقالات مرتبط با موضوع، شناسایی متغیرهای مربوط به پژوهش انجام شد. در مجموع، ۸ متغیر مربوط به فرصت‌ها، ۳۵ متغیر مربوط به چالش‌های درونی و ۱۷ متغیر مربوط به چالش‌های بیرونی استان خراسان رضوی شناسایی شد. در مرحله کمی پرسشنامه محقق‌ساخته مخصوص AHP طراحی شد که روایی آن توسط ۴ نفر از استادان مدیریت ورزشی و پایایی آن (با توجه به نرخ ناسازگاری پرسشنامه که باید کمتر از ۰/۱ باشد) تأیید شد. برای وزن‌دهی از نظر ۸۵ نفر از مسئولان و کارشناسان و مدیران تربیت‌بدنی و دبیران تربیت‌بدنی آموزش و پرورش استفاده شد. روش نمونه‌گیری در مرحله کیفی و کمی به صورت هدفمند و در دسترس بود. وجود معاونت تربیت‌بدنی و سلامت در آموزش و پرورش با وزن نسبی ۰/۲۴۱ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۳۹ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی و همچنین ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه‌جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس با وزن نسبی ۰/۲۴۴ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۳۹ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی رتبه نخست را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی به خود اختصاص داده است. از سوی دیگر، به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۳۲ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۴۲ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی دارد. توجه و اهمیت به ورزش دانش‌آموزی از سوی مسئولان، مدیران، کارشناسان و دبیران تربیت‌بدنی استعداد‌های بالقوه در این بخش را به فعل درمی‌آورد و در پی آن ورزش قهرمانی کشور توسعه خواهد یافت.

کلیدواژه‌ها: فرصت، چالش درونی و بیرونی، ورزش دانش‌آموزی.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی دانشگاه تهران و مدرس دانشگاه فرهنگیان مشهد elham.pilevar@yahoo.com
۲. دانشجوی دکتری تعلیم و تربیت دانشگاه علامه طباطبائی و مدرس دانشگاه فرهنگیان مشهد m.alace1353@gmail.com
۳. دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد a_peymanizad@yahoo.com

مقدمه

تربیت بدنی، علوم ورزشی و سایر زیرمجموعه‌های آن یکی از جذاب‌ترین و آشناترین علوم معاصر است. اهمیت تربیت بدنی و ورزش در تامین و حفظ سلامت جسمی و روانی انسان (به ویژه جوانان و نوجوانان و نقش آن در شکوفایی استعدادها) سبب شده است تا این علم جایگاهی ویژه در جوامع مختلف بشری بیابد. جاذبه‌های ورزش قهرمانی و اهمیت آن در جوامع امروزی به حدی است که در بسیاری از رویدادهای ورزشی مانند المپیک و مسابقات جهانی، کسب مقام قهرمانی پیروزی ملی تلقی می‌شود. دانش آموز از ابتدای ورود به دنیای مدرسه، پیوسته در تلاش است که به زندگی خوب، سالم و پرطراوت دست یابد. برای تحقق چنین هدفی، در کنار سایر عوامل تربیتی بهره‌مندی دانش‌آموزان از امکانات ورزشی نیز، بسیار سازنده و مفید است. تحقیقات بسیاری نشان داده است که ورزش علاوه بر اینکه روش ارزشمندی برای حفظ سلامت جسمانی است رابطه نزدیکی با سلامت روانی و به ویژه پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های روانی دارد. شرکت در فعالیتهای ورزشی به اجتماعی شدن و کسب مهارت و کفایت و همچنین دوست‌یابی و ارتباط سالم با همسالان کمک می‌کند (سلیم، ۱۳۸۹).

حضور تاریخی تربیت بدنی در برنامه‌های درسی مدارس و سایر نهادهای رسمی و غیررسمی اجتماعی گویای این حقیقت است که تربیت بدنی آزمون زمان را پشت سر گذاشته، به عنوان یک فعالیت آموزشی و پرورشی پذیرفته شده است. تربیت بدنی آن چنان مهم است که تشکیلات آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل (یونسکو) در منشور سال ۱۹۷۸ جایگاه آن را به عنوان یکی از «حقوق اساسی بشر» به رسمیت شناخت و خواستار فراهم آوردن برنامه‌های آموزشی برای ارتقای آن در سیستم‌های آموزشی کشورها شد.

با وجود حضور تاریخی و شواهد فراوان علمی و پذیرش ماهیت تربیت بدنی به عنوان نیاز دانش‌آموزان و یک فعالیت آموزشی، تربیت بدنی برای سیاستگذاران در مدارس و بسیاری از کشورها اولویت به شمار نمی‌آید و به نظر می‌رسد که این درس در مدارس این گونه کشورها در خطر قرار دارد. درس تربیت بدنی در ایران نیز در طول تاریخ هشتاد ساله خود دست‌خوش فراز و نشیب‌های فراوانی شده است (همان).

لیدر^۱ (۲۰۰۰) می‌گوید مدرسه و معلم در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌ها باید توجه بیشتری به دانش‌آموزان داشته باشند و حتی تروئا و همکاران^۲ پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان دوره‌های تحصیلی پایین‌تر را مهم‌تر از دوره‌های بالاتر می‌دانند. هر کدام از محققان نیز روش‌های خاصی برای

1. Lidor

2. Trudeau et al, (1998)

پاسخگویی به نیازها به کار برده‌اند. برای نمونه، کواترمن و همکاران^۱ با توجه به شیوع کم‌تحرکی در جامعه، بر ارتقای آمادگی جسمانی و آموزش مهارت‌های اساسی حرکتی در کلیه نهادهای آموزشی تاکید می‌کنند (اورلیک و تریسی، ۲۰۰۲).

پژوهش توماس کورنلین و همکاران (۲۰۰۷) نشان داد که زنگ ورزش در مدارس موجب پیشرفت درسی دانش‌آموزان می‌شود. در تحقیقات گسترده‌ای که در کشورهای مختلف توسط افرادی نظیر نورس، ام و همکاران (۲۰۱۰)، مدینا.جی (۲۰۰۹)، کاستلی (۲۰۱۰)، گارسیا. ام (۲۰۰۹) و هیلمن و همکاران (۲۰۰۶) صورت گرفته است؛ علت اصلی کاهش درصد مشارکت دانش‌آموزان در تیم‌های ورزشی مدارس کمبود بودجه در آموزش و پرورش شناخته شد.

در نظام تعلیم و تربیت، باور بر این است که تربیت شهروندانی مسئول، سالم و سرزنده جز در مدارس امکان‌پذیر نیست. همچنین، متخصصان این حوزه دریافته‌اند که بخش مهم این تربیت بر عهده تربیت‌بدنی است. به همین دلیل، فعالیت‌های جسمانی و ورزش در برنامه روزانه درسی دانش‌آموزان گنجانده شده است (رحیمی‌ارسنجانی، اسکندر، ۱۳۸۰).

درس تربیت‌بدنی (ورزش) یکی از دروس اساسی نظام آموزشی کشور است. اگرچه این درس به دلیل برخی مسائل کمی و کیفی جایگاه اصلی خود را در آموزش و پرورش پیدا نکرده است، اما نه تنها نقش بسیار زیادی در پرورش سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان داشته، بلکه به موازات اجرای آن نتایج تربیتی و اخلاقی بسیاری به دنبال خواهد داشت (خاوری، لیلا و یوسفیان، ۱۳۸۷).

رمضانی‌نژاد، رحیم و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «نیازسنجی برنامه درس تربیت بدنی» در مدارس ابتدایی کشور به این نتیجه رسیدند که از بین نیازهای جسمانی- حرکتی، حفظ وضعیت بدنی هنجار، انواع حرکات و نرمش‌های ساده، بازی‌های مهارتی و پرورشی و انواع تمرینات مربوط به آمادگی جسمانی از دیدگاه آزمودنی‌ها به ترتیب در رتبه اول تا چهارم قرار داشت. البته تنوع رتبه‌بندی و اختلاف نظر در اولویت نیازهای مهارتی- ورزشی بسیار زیاد بود. در نیازهای شناختی اطلاعات مربوط به وضعیت بدنی و تندرستی در اولویت قرار داشتند. کسب وضعیت ظاهری شاداب و همچنین لذت بردن، جزء اولین نیازهای عاطفی- اجتماعی قرار داشت. درباره مشکلات اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس، مطالعات مختلفی صورت گرفته است. درس تربیت‌بدنی در مدارس از جمله دروس علمی است که اجرای آن به فضا و امکانات خاصی نیاز دارد. بررسی‌های انجام‌شده در این زمینه مبین این نکته است که از مسائل مهم پیش‌روی معلمان و مدیران در مدارس، وضعیت فضا و امکانات ورزشی است (اشراقی، امیر، ۱۳۸۶).

هاشمی‌بنی (۱۳۷۹) در تحقیقی نتیجه گرفت که کمبود دبیران تربیت‌بدنی متخصص و کارآمد،

1. Quarterman et al, (1996)

دایر نبودن کانون‌های ورزشی مجاز در سطح مدارس، پایین بودن انگیزه تدریس در معلمان تربیت بدنی، کمبود امکانات، تجهیزات و فضاهای ورزشی، پایین بودن کیفیت برنامه‌های ورزشی، عدم تمهیدات لازم مدیران نسبت به اجرای صحیح درس تربیت‌بدنی، عدم تناسب تعداد دانش‌آموزان با امکانات و تجهیزات ورزشی، عواملی هستند که در عدم اجرای مطلوب درس تربیت بدنی موثرتر بودند.

اصلان‌خانی و همکاران (۱۳۸۱) طی تحقیقی نتیجه گرفتند دو ساعت درس تربیت‌بدنی در هفته برای رفع نیازهای روانی-حرکتی و جسمانی دانش‌آموزان کافی نیست، ضمن آنکه بیشتر گروه‌های تحت بررسی (معلمان، مدیران و دانش‌آموزان) معتقد بودند فضاها، امکانات و تجهیزات ورزشی موجود در مدارس برای دانش‌آموزان بسیار کم است.

البته تمام تحقیقات، بیانگر کمبود فضای ورزشی در مدارس نیست. بلالی (۱۳۷۹) طی تحقیقی نتیجه گرفت که مدارس شهرستان تالش از نظر فضای روباز در سطح مقبولی قرار دارند ولی از نظر امکانات ورزشی در حد استانداردهای موجود نیستند. به این مشکل در تحقیقات مختلفی اشاره شده است. حیات غیبی و حاتمی (۱۳۸۳) نیز طی تحقیقی به این نتیجه رسیدند که سرانه فضای ورزشی مدارس استان چهارمحال و بختیاری در سطح بالایی است، ولی کم‌توجهی مسئولان تربیت بدنی و استفاده ناصحیح از فضاهای موجود مشکل اصلی است.

در پژوهشی دیگر که توسط خاوری و یوسفیان (۱۳۸۷) انجام شد، بررسی وضعیت اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس استان یزد نشان داد که افزایش میزان سرانه ورزش مدارس و تدوین کتاب درسی تربیت‌بدنی برای تدریس در مدارس از ضروری‌ترین اقدامات برای بهبود وضعیت اجرای این درس است.

در تحقیقی دیگر (رضوی، محمد حسین و همکاران، ۱۳۹۰)، عوامل تأثیرگذار در کیفیت‌بخشی درس تربیت‌بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه معلمان ورزش تحلیل شد و نتایج حاکی از آن بود که از دیدگاه معلمان زن و مرد، عوامل تأثیرگذار در کیفیت‌بخشی درس تربیت‌بدنی به ترتیب اولویت عبارت‌اند از ۱- ارزشیابی ۲- شیوه تدریس ۳- تخصص معلمان ورزش ۴- برنامه آموزشی ۵- امکانات ۶- محتوای آموزشی ۷- نگرش مسئولان، دانش‌آموزان و معلمان ۸- تجربه معلمان ورزش ۹- بودجه ۱۰- اهداف آموزشی.

همچنین ارتقای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جوامع، بستگی به توجه مسئولان و برنامه‌ریزان به توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش در آن کشور دارد؛ زیرا هم در عرصه ملی و هم در عرصه بین‌المللی، کیفیت آموزش یک موضوع مهم است و نظام تعلیم و تربیت هر جامعه نیز درصدد است تا این نیاز را با شیوه‌های آموزشی و نظارت‌های هدفدار بهبود ببخشد (ذبیحی، اسماعیل، ۱۳۸۴).

با وجود واقعیت‌های یادشده، باید بپذیریم که گسترش برنامه‌های تربیت‌بدنی در مدارس کشور به امکانات مالی و انسانی مطلوب و برنامه‌ریزی دقیق و اصولی نیاز دارد و با توجه به اینکه مسائل و عوامل بسیاری بر اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس کشور تأثیرگذار است، شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی ورزش دانش‌آموزی و انجام تحقیق در این زمینه ضروری است. لذا نتایج پژوهش می‌تواند به مسئولان و دست‌اندرکاران امر ورزش و تربیت‌بدنی در آموزش پرورش کمک کند تا با شناخت عوامل اثرگذار و مشکل‌زا در ورزش مدارس، راهکارهای مناسب را برای برطرف کردن مشکلات در پیش گیرد و گامی مؤثر در تحقیق اهداف آموزشی تربیت‌بدنی بردارد.

روش شناسایی پژوهش

با توجه به هدف اصلی پژوهش، روش انجام پژوهش روش آمیخته بود. روش تحقیق آمیخته از نوع اکتشافی متوالی است که در آن ابتدا روش کیفی و سپس روش کمی استفاده می‌شود.

روش کیفی

در این روش، با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و مفهومی با ۳۶ نفر از مسئولان و کارشناسان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، دبیران تربیت‌بدنی و استادان مدیریت ورزشی استان خراسان رضوی و بررسی کتب و مقالات مرتبط با موضوع، عوامل مربوط به پژوهش، شامل ۸ متغیر مربوط به فرصت‌ها، ۳۵ متغیر مربوط به چالش‌های درونی و ۱۷ متغیر مربوط به چالش‌های بیرونی استان خراسان رضوی، شناسایی شد.

روش کمی

هدف از این مرحله از پژوهش، وزندهی و رتبه‌بندی متغیرهای شناسایی شده در مرحله کیفی پژوهش بود. یکی از روش‌های مناسب برای این منظور، روش AHP (فرایند تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی)^۱ است. به علت همپوشانی متغیرها و برای تفکیک آن‌ها از هم و نیز حذف متغیرهای غیرضروری (طوری که هیچ تغییری ناخواسته حذف نشود) با تشکیل یک گروه تخصصی تعداد متغیرها کاهش یافت.

بعد از این کاهش، از روش AHP (فرایند تجزیه و تحلیل سلسله‌مراتبی) برای وزندهی و رتبه بندی استفاده شد، که این روش جهت استخراج مقایسه‌های نسبی از مقایسه زوجی داده‌های گسسته و پیوسته به کار می‌رود. این مقایسه‌ها ممکن است برای اندازه‌گیری‌های واقعی به کاررفته یا اینکه نشان‌دهنده وزن نسبی ترجیحات باشد. در فرایند سلسله‌مراتبی، ابتدا متغیرهای مربوط به هر معیار

1. Analytical Hierarchy Process

به طور جداگانه و به صورت زوجی با یکدیگر مقایسه و وزن نسبی هر کدام نسبت به معیار خود مشخص می‌شود. سپس وزن معیارها نیز نسبت به یکدیگر سنجیده شده و با ترکیب نهایی وزن هر معیار با وزن هر متغیر تعیین شده است (همبلی و دیگران، ۲۰۱۱). این فرآیند وزن‌دهی و مقایسه متغیرهای مختلف با بهره‌گیری از نظر ۸۵ نفر از مسئولان، کارشناسان، مدیران تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، دبیران تربیت‌بدنی و استادان مدیریت ورزشی، صورت گرفته است.

مراحل فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی شامل مراحل زیر است:

مرحله ۱: ایجاد ساختار سلسله‌مراتبی از موضوع مورد بررسی شامل هدف، معیارها و گزینه‌ها.

مرحله ۲: مقایسه زوجی متغیرهای فرعی بر اساس متغیرهای اصلی.

مرحله ۳: محاسبه وزن نسبی هر متغیر.

مرحله ۴: محاسبه ناسازگاری و تعیین وزن نهایی هر متغیر.

جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری در مرحله کیفی

جامعه آماری این پژوهش کلیه مسئولان، کارشناسان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، دبیران تربیت‌بدنی و استادان مدیریت ورزشی استان خراسان رضوی را شامل می‌شود. با توجه به هدف و روش تحقیق، نمونه‌گیری در مرحله اول تحقیق به صورت هدفمند و در دسترس انجام شد. در تحقیق حاضر از نظرهای ۳۶ نفر، در قالب ۳۶ مصاحبه استفاده شد و زمانی که موضوع به حد اشباع نظری رسید، فرآیند جمع‌آوری یافته‌ها پایان یافت.

جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری در مرحله کمی

جامعه آماری پژوهش در مرحله کمی شامل ۹۸۰ نفر از مسئولان، کارشناسان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش، دبیران تربیت‌بدنی و استادان مدیریت ورزشی استان خراسان رضوی بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس ۸۵ نفر از آنان به عنوان نمونه آماری این پژوهش انتخاب شدند. در مرحله دوم پژوهش از روش AHP استفاده شد. همانگونه که در جدول ۱ نشان داده شده است، تعداد ۸۵ پرسشنامه AHP را ۸۵ نفر از مسئولان، کارشناسان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش و دبیران تربیت‌بدنی استان خراسان رضوی، تکمیل کرده و بازگردانده‌اند.

جدول ۱ گستره، تعداد و تنوع افراد به تفکیک جایگاه و موقعیت شغلی و اجتماعی در مرحله کیفی و کمی را نشان می‌دهد.

جدول ۱. تعداد و تنوع افراد به تفکیک جایگاه و موقعیت شغلی و اجتماعی در مرحله کیفی و کمی

تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده در مرحله AHP	تعداد مصاحبه‌ها	تعداد افراد در مرحله کیفی	جایگاه و موقعیت شغلی و اجتماعی
۱۱	۴	۴	مدیران تربیت‌بدنی آموزش و پرورش
۲۱	۱۳	۱۳	کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی آموزش و پرورش
۶	۵	۵	استادان مدیریت ورزشی
۴۷	۱۴	۱۴	دبیران تربیت‌بدنی
۸۵	۳۶	۳۶	جمع

ابزار و روش جمع‌آوری اطلاعات

در مرحله اول از فرآیند جمع‌آوری اطلاعات، از مصاحبه‌های کیفی برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز استفاده شد. روش انجام مصاحبه، روشی مناسب برای مطالعات عمیق، ژرفاگر و موردی است؛ زیرا با وجود آنکه تعداد افراد مورد مطالعه محدود و به عبارتی وسعت جامعه کم است، عمق مطالعه بسیار زیاد است. بنابراین، پژوهشگر می‌تواند به‌خوبی اعماق و زوایای مطالعه را کاوش کند.

در مرحله دوم، از روش AHP یا فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شد که یکی از کارآمدترین تکنیک‌های تصمیم‌گیری فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی است که اولین بار توسط توماس ال. در سال ۱۹۸۰ مطرح شد (همبلی و همکاران، ۲۰۱۱).

روش‌های تحلیل داده‌ها

در بخش مصاحبه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش استقرای منطقی، به منظور مفهوم‌سازی و نظریه‌پردازی استفاده شد. فرایند تحلیل داده‌ها به صورت زیر بود:

۱- اجرا و ویرایش مصاحبه ۲- کدگذاری نظرات ۳- طبقه‌بندی در گروه‌های مفهومی یکسان ۴- تفسیر مفاهیم برآمده از پژوهش ۵- ترکیب مفاهیم و نتیجه‌گیری.

در بخش کمی ابتدا از نرم‌افزار SPSS برای آمار توصیفی و سپس از نرم‌افزار AHP MASTER برای وزن‌دهی و رتبه‌بندی متغیرهای پژوهش استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

از افراد مورد مصاحبه ۵۹/۸ درصد مرد و ۴۰/۲ درصد زن بودند. اکثریت نمونه‌های پژوهش ۳۰ تا

۴۰ سال داشتند و کمترین آن مربوط به سنین بالاتر از ۶۰ سال بود. ۱۴ نفر (۱۱/۹ درصد) دارای مدرک تحصیلی دکتری، ۲۶ نفر (۲۲/۱ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس و ۴۵ نفر (۳۸/۲۵ درصد) دارای مدرک لیسانس بودند.

یافته‌های استنباطی پژوهش

بعد از پایان مصاحبه‌ها، موارد زیر در بخش چالش‌های درونی و بیرونی پیشنهاد شده‌اند:

نقاط قوت و فرصت‌ها

۱- توجه و تاکید دین اسلام به ورزش و تندرستی ۲- باور مدیران و صاحب نظران تعلیم و تربیت به اهمیت توسعه تربیت بدنی و ورزش ۳- وجود جمعیت نوجوان و جوان در کشور ۴- وجود دانشگاه‌های مختلف برای تربیت نیروی انسانی متخصص در ورزش ۴- قوانین موجود در حمایت از ورزش دانش‌آموزی در برنامه پنجم توسعه کشور و سند تحول بنیادین ۵- برخورداری از نیروی انسانی متخصص ۶- افزایش مدارس تخصصی تربیت بدنی ۷- وجود دانش‌آموزان علاقه‌مند به تربیت بدنی ۸- وجود معاونت تربیت بدنی و سلامت در آموزش و پرورش .

چالش‌های درونی

۱- فقدان برنامه‌های مدون برای تشویق و ترغیب مربیان و مسئولان ورزش دانش‌آموزی ۲- بی توجهی مسئولان و مدیران آموزش و پرورش به ورزش و فعالیت‌های بدنی در مدارس خصوصاً در مناطق کمتر توسعه یافته ۳- عدم تبلیغات در رسانه‌ها برای ورزش دانش‌آموزی ۴- توزیع نامناسب نیروهای متخصص ۵- استفاده ناکارآمد از اماکن و تجهیزات موجود در ورزش دانش‌آموزی ۶- کمبود بودجه و سرانه کافی در بخش ورزش دانش‌آموزی ۷- بهره نگرفتن از فناوری روزآمد جهت آموزش بهتر ورزش به دانش‌آموزان ۸- فقدان برنامه مدون و مشخص در خصوص ورزش دانش‌آموزی ۹- کافی نبودن امکانات و تجهیزات لازم برای برگزاری درس تربیت بدنی ۱۰- نبود تحقیق و پژوهش در حیطه‌های مختلف ورزش دانش‌آموزی ۱۱- عدم دسترسی ارزان دانش‌آموزان به فضاها و امکانات ورزشی آموزش و پرورش در اوقات فراغت ۱۲- کوتاه بودن زمان زنگ ورزش بخصوص در مقاطع تحصیلی بالاتر و استفاده از زنگ ورزش برای فعالیت‌های سایر واحدهای درسی ۱۳- اجاره سالن‌های ورزشی آموزش و پرورش به گروه‌های غیردانش‌آموزی جهت کسب درآمد از سوی آموزش و پرورش ۱۴- نامتناسب بودن فضاهای بسیاری از مدارس از نظر ایمنی و عدم تناسب میان فضا و تعداد دانش‌آموزان ۱۵- ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس ۱۶- بی توجهی اولیاء دانش‌آموزان به درس تربیت

بدنی ۱۷- گنجاندن برنامه‌ها و اردوهای تفریحی در زنگ‌های ورزش ۱۸- شناخته شدن ساعت ورزش، به عنوان زنگ بازی و تفریح‌های بی‌برنامه و بی‌هدف و به عنوان زمانی برای تلف کردن وقت و بازی‌های مفرح و نه حرفه‌ای ۱۹- واداشتن دانش‌آموزان به انجام نرمش صبحگاهی توسط ناظران مدارس؛ افرادی غیرمتخصص زیر گرمای آفتاب یا سرمای برف و در بدترین ساعات روز ۲۰- بی‌توجهی مسئولان و زمان‌بندی نامناسب المپیادهای درون مدرسه‌ای ۲۱- عدم استفاده از تمرینات گرم کردن و سرد کردن و نرمش‌های اصولی به علت کوتاه بودن زمان زنگ ورزش ۲۲- کمبود فضای حیاط مدارس غیرانتفاعی و تعداد فراوان این مدارس در کشور و اختصاص ساعت درس تربیت بدنی به دروس دیگر ۲۳- به‌روز نبودن برخی از دبیران تربیت‌بدنی و آشنا نبودن آنان با علوم جدید ورزش و استفاده از نرمش‌های منسوخ شده و اشتباه ۲۴- عدم نظارت مسئولان بر حسن اجرای کار معلمان تربیت بدنی ۲۵- عدم آشنایی معلمان تربیت‌بدنی و دانش‌آموزان با بازی‌های محلی و گروهی ۲۶- اجبار معلمان ورزش توسط مدیران به دادن نمره بالا به دانش‌آموزان با معدل بالا و کاهش انگیزه دانش‌آموزان دیگر ۲۷- کمبود مربیان ورزش و آمار بالای ناهنجاری‌های اسکلتی و اندامی بویژه میان محصلان دختر ۲۸- بی‌توجهی به ورزش مقطع ابتدایی با توجه به لزوم شکوفایی استعدادها بالقوه و قهرمان‌پروری ۲۹- توجه نبودن والدین در باور درس تربیت بدنی به عنوان یک درس مستقل از نظر بحث ارزشیابی ۳۰- کمبود کتب و نشریات ورزشی در کتابخانه‌های مدارس ۳۱- عدم ارزشیابی مدون در خصوص استفاده معلمان ورزش از طرح درس ۳۲- کمبود لوازم کمک‌های اولیه در زمان آسیب‌دیدگی دانش‌آموزان در زنگ ورزش ۳۳- نبود انجمن‌های ورزشی متشکل از اولیا و مسئولان انجمن مدرسه ۳۴- نبود بخش‌های کمکی مانند فدراسیون ورزش مدارس، باشگاه‌های دانش‌آموزی، کانون‌های ورزشی و مراکز تندرستی ورزشی ۳۵- حذف درس شنا از مقطع ابتدایی به دلیل کمبود بودجه.

چالش‌های بیرونی

۱- وجود تحریم‌های اقتصادی و اثر آن بر بودجه تخصیصی به آموزش و پرورش ۲- افزایش میزان اعتیاد در جامعه و روی آوردن جوانان به آن ۳- کاهش ساعت‌های اوقات فراغت دانش‌آموزان به دلیل مشکلات معیشتی در خانواده‌های کم‌درآمد ۴- افزایش شهرنشینی و کاهش سرانه فضای ورزشی در دسترس آموزش و پرورش ۵- نبود اتفاق نظر در مورد تعریف ورزش دانش‌آموزی در بین برنامه‌ریزان کشور ۶- نفوذ فرهنگ جوان‌پسند غربی و بی‌علاقگی دانش‌آموزان به ورزش ۷- تغییر روش زندگی مردم (رواج زندگی غیرفعال، تفریح غیرفعال) ۸- سهم کم رسانه‌ها در ورزش دانش‌آموزی ۹- کمبود آگاهی جامعه در مورد فواید فعالیت‌های بدنی و زیان‌های کم‌تحرکی ۱۰- نبود پشتوانه قوی در آموزش و پرورش جهت پیشرفت اهداف تربیت‌بدنی در مدارس ۱۱- ورود

افراد غیرورزشی به رشته تربیت بدنی و برخورداری از سمت دبیر تربیت بدنی به علت حذف آزمون عملی در آزمون ورودی دانشگاه‌ها ۱۲- حقوق و مزایای بسیار اندک معلمان (خصوصاً با مدارک بالا) نسبت به سایر ارگان‌های دولتی و افول انگیزه ایشان ۱۳- عدم ثبات مدیریت در سطوح مختلف ورزش دانش‌آموزی ۱۴- حاکم بودن دیدگاه سودآوری در ورزش کشور و به تبع آن اجاره مکان‌های ورزشی آموزش و پرورش در جهت سودآوری بیشتر در مصارفی غیر از ورزش دانش‌آموزی ۱۵- ضعف قوانین و مقررات موجود در ورزش کشور ۱۶- تغییر ساختار تربیت بدنی مدارس از قالب معاونت تربیت بدنی و تندرستی به یک اداره زیر نظر معاونت پرورشی و تربیت بدنی و کوچک شدن آن ۱۷- به وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی.

به علت همپوشانی متغیرها و برای تفکیک آن‌ها از یکدیگر و حذف متغیرهای غیرضروری (طوری که هیچ متغیری ناخواسته حذف نشود) با تشکیل یک گروه تخصصی تعداد متغیرها به ۷ متغیر مربوط به فرصت‌ها و قوت‌ها و ۹ متغیر مربوط به چالش‌های درونی و ۷ متغیر مربوط به چالش‌های بیرونی کاهش یافت.

مرحله AHP

در این مرحله، بیشترین اهمیت فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی ابتدا با تفکیک دیدگاه گروه‌های جامعه پژوهش (مسئولان، کارشناسان، مدیران تربیت بدنی و دبیران تربیت بدنی آموزش و پرورش) به طور معجزا شرح داده شده و سپس بیشترین اهمیت فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی از دیدگاه کل افراد جامعه در جدول بیان شده است.

۱- از دیدگاه دبیران تربیت بدنی، برخورداری از نیروی انسانی متخصص با ۰/۳۱۴ درصد بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی داراست.

۲- از دیدگاه مدیران تربیت بدنی، وجود معاونت تربیت بدنی و سلامت در آموزش و پرورش با وزن نسبی ۰/۲۴۱ بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی استان داراست.

۳- از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت بدنی، وجود معاونت تربیت بدنی و سلامت در آموزش و پرورش با وزن نسبی ۰/۲۳۹ بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی استان داراست.

۴- از دیدگاه کل افراد نمونه، وجود معاونت تربیت بدنی و سلامت در آموزش و پرورش با وزن نسبی ۰/۲۳۷ بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی داراست.

جدول ۲ : نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی در بخش فرصت‌ها از دیدگاه کل افراد جامعه پژوهش

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۲۳۷	وجود معاونت تربیت‌بدنی و سلامت در آموزش و پرورش
۲	۰/۲۰۱	برخورداري از نیروی انسانی متخصص
۳	۰/۱۸۳	افزایش مدارس تخصصی تربیت‌بدنی
۴	۰/۱۷۴	باور مدیران و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت به اهمیت توسعه تربیت‌بدنی و ورزش
۵	۰/۱۵۲	وجود دانش‌آموزان علاقه‌مند به تربیت‌بدنی
۶	۰/۱۱۵	توجه و تاکید دین اسلام به ورزش و تندرستی
۷	۰/۰۹۸	قوانین موجود در حمایت از ورزش دانش‌آموزي در برنامه پنجم توسعه کشور و سند تحول بنیادین

۱- ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه‌جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس با وزن نسبی ۰/۲۴۴ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی استان به خود اختصاص داده است.

۲- ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه‌جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس با وزن نسبی ۰/۲۳۹ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی استان به خود اختصاص داده است.

۳- نامتناسب بودن فضاهای بسیاری از مدارس از نظر ایمنی و نامتناسب بودن آن‌ها با جمعیت دانش‌آموزان برای برگزاری درس تربیت‌بدنی با وزن نسبی ۰/۲۲۱ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه دبیران تربیت‌بدنی به خود اختصاص داده است.

۴- ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه‌جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس با وزن نسبی ۰/۲۲۳ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه کل افراد نمونه به خود اختصاص داده است.

جدول ۳. نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی در بخش چالش‌های درونی از دیدگاه کل افراد جامعه پژوهش

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۲۲۳	ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابه‌جایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس
۲	۰/۲۱۵	کوتاه بودن زمان زنگ ورزش بخصوص در مقاطع تحصیلی بالاتر و استفاده از زنگ ورزش برای فعالیت‌های درسی
۳	۰/۱۹۳	بی‌توجهی مسئولان و مدیران آموزش و پرورش به ورزش و فعالیت‌های بدنی در مدارس خصوصاً در مناطق کمتر توسعه‌یافته
۴	۰/۱۶۹	توزیع نامناسب نیروهای متخصص
۵	۰/۱۴۷	نامتناسب بودن فضاهای بسیاری از مدارس از نظر ایمنی و نامتناسب بودن با جمعیت دانش‌آموزان برای برگزاری درس تربیت‌بدنی
۶	۰/۱۲۷	کمبود مربیان ورزش و آمار بالای ناهنجاری‌های اسکلتی و اندامی به‌ویژه میان محصلان دختر
۷	۰/۱۰۴	نظارت نکردن مسئولان بر حسن اجرای کار معلمان تربیت‌بدنی
۸	۰/۹۱	نبود انجمن‌های ورزشی متشکل از اولیا و مسئولان انجمن مدرسه
۹	۰/۸۵	بی‌توجهی اولیاء دانش‌آموزان به درس تربیت‌بدنی

- ۱- حقوق و مزایای بسیار اندک معلمان (خصوصاً با مدارک بالا) نسبت به سایر ارگان‌های دولتی و افول انگیزه ایشان با وزن نسبی ۰/۲۴۷ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه دبیران تربیت‌بدنی استان داراست.
- ۲- به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۳۲ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی استان داراست.
- ۳- به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۴۲ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی استان داراست.
- ۴- به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۰۷ بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی از دیدگاه کل افراد نمونه داراست.

جدول ۴. نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی در بخش چالش‌های بیرونی از دیدگاه کل افراد جامعه پژوهش

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۲۰۷	به‌وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی
۲	۰/۱۹۹	وجود تحریم‌های اقتصادی و اثر آن بر بودجه تخصیصی به آموزش و پرورش
۳	۰/۱۶۳	حقوق و مزایای بسیار اندک معلمان (خصوصاً با مدارک بالا) نسبت به سایر ارگان‌های دولتی و افول انگیزه ایشان
۴	۰/۱۳۱	تغییر روش زندگی (رواج زندگی غیرفعال، تفریح غیرفعال)
۵	۰/۱۰۸	نبود پشتوانه قوی در آموزش و پرورش جهت پیشرفت اهداف تربیت‌بدنی در مدارس
۶	۰/۹۶	عدم ثبات مدیریت در سطوح مختلف ورزش دانش‌آموزی
۷	۰/۸۱	نفوذ فرهنگ جوان‌پسند غربی و بی‌علاقگی دانش‌آموزان به ورزش

بحث

دانش‌آموز از ابتدای ورود به دنیای مدرسه، پیوسته در این تلاش است که به زندگی خوب، سالم و پرطراوت دست یابد. در تحقق چنین هدفی، بهره‌مندی دانش‌آموزان از امکانات ورزشی، در کنار سایر عوامل تربیتی، بسیار سازنده و مفید خواهد بود. تحقیقات بسیاری نشان داده که ورزش علاوه بر اینکه ابزار ارزشمندی برای حفظ سلامت جسمانی است، رابطه نزدیکی با سلامت روانی و به‌ویژه پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های روانی دارد. شرکت در فعالیت‌های ورزشی به اجتماعی شدن و کسب مهارت و کفایت و همچنین دوست‌یابی و ارتباط سالم با همسالان کمک می‌کند (سلیم، ۱۳۸۹). درس تربیت‌بدنی یکی از دروس اساسی کشور است، اگرچه این درس به دلیل برخی مسائل کمی و کیفی جایگاه اصلی خود را در آموزش و پرورش کسب نکرده است، نه تنها نقش بسیار زیادی در پرورش سلامت جسمانی - روانی دانش‌آموزان دارد، بلکه به موازات آن نتایج تربیتی و اخلاقی بسیاری به دنبال خواهد داشت (خاوری، لیلا و یوسفیان، ۱۳۸۷). توجه و اهمیت به ورزش دانش‌آموزی از سوی مسئولان، مدیران، کارشناسان و دبیران تربیت‌بدنی موجب به فعل درآوردن استعدادهای بالقوه در این بخش شده و به تبع آن رشد و توسعه ورزش قهرمانی کشور را رقم خواهد زد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، در مجموع، ۸ متغیر مربوط به فرصت‌ها، ۳۵ متغیر مربوط به چالش‌های درونی و ۱۷ متغیر مربوط به چالش‌های بیرونی استان خراسان رضوی شناسایی شد. بعد از پالایش نهایی، متغیرهایی که همپوشانی داشتند عبارت بودند از ۷ متغیر مربوط به فرصت‌ها و قوت‌ها،

۹ متغیر مربوط به چالش‌های درونی و ۷ متغیر مربوط به چالش‌های بیرونی که جهت رتبه‌بندی نهایی انتخاب شدند. با نظرخواهی از ۸۵ نفر از مسئولان، کارشناسان، مدیران تربیت‌بدنی و دبیران تربیت‌بدنی آموزش و پرورش استان خراسان رضوی و با استفاده از پرسشنامه AHP فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی به طور جداگانه و همچنین به طور کلی رتبه‌بندی شدند.

نتیجه‌گیری

نتایج تحقیق نشان داد که وجود معاونت تربیت‌بدنی و سلامت در آموزش و پرورش با وزن نسبی ۰/۲۴۱ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۳۹ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی بیشترین اهمیت را در بخش فرصت‌های ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی و همچنین ناکافی بودن بودجه اختصاصی ورزش و جابجایی این اعتبارات به سایر هزینه‌های مدارس با وزن نسبی ۰/۲۴۴ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۳۹ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های درونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی و به وجود آمدن ناهنجاری‌های قامتی در بین دانش‌آموزان در اثر کمبود فعالیت‌های ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۳۲ از دیدگاه مدیران تربیت‌بدنی و ۰/۲۴۲ از دیدگاه کارشناس مسئولان تربیت‌بدنی بیشترین اهمیت را در بخش چالش‌های بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی دارد.

تحقیقات اخیر با تحقیقات گسترده‌ای که در کشورهای مختلف توسط افرادی نظیر نورس.ام و همکاران (۲۰۱۰)، مدینا. جی (۲۰۰۹)، کاستلی (۲۰۱۰)، گارسیا. ام (۲۰۰۹) و هیلمن و همکاران (۲۰۰۶) صورت گرفت و کمبود بودجه در آموزش و پرورش را علت اصلی کاهش درصد مشارکت دانش‌آموزان در تیم‌های ورزشی مدارس دانسته‌اند، همخوانی دارد.

نتایج این تحقیق همچنین با نتایج پژوهشی که توسط اشراقی (۱۳۸۶) انجام گرفت، همخوانی دارد؛ او در پژوهش خود به این نتیجه رسید که از مسائل مهم پیشروی معلمان و مدیران در مدارس، وضعیت فضا و امکانات ورزشی است.

همچنین نتایج نگارندگان با پژوهش هاشمی‌بنی (۱۳۷۹) همخوانی دارد. او نتیجه گرفت که کمبود دبیران تربیت‌بدنی متخصص و کارآمد، دایر نبودن کانون‌های ورزشی مجاز در سطح مدارس، پایین بودن انگیزه تدریس در معلمان تربیت‌بدنی، کمبود امکانات، تجهیزات و فضاهای ورزشی، پایین بودن کیفیت برنامه‌های ورزشی، عدم تمهیدات لازم مدیران نسبت به اجرای صحیح درس تربیت‌بدنی، عدم تناسب تعداد دانش‌آموزان با امکانات و تجهیزات ورزشی، عواملی هستند که در عدم اجرای مطلوب درس تربیت‌بدنی دارای ضریب تاثیر بیشتری هستند.

اصلان‌خانی و همکاران (۱۳۸۱) طی تحقیقی نتیجه گرفتند ۲ ساعت درس تربیت‌بدنی در هفته

برای رفع نیازهای روانی - حرکتی و جسمانی دانش‌آموزان کافی نیست، ضمن آن که بیشتر گروه‌های تحت بررسی (معلمان، مدیران و دانش‌آموزان) معتقد بودند فضاها، امکانات و تجهیزات ورزشی موجود در مدارس برای دانش‌آموزان بسیار اندک است. نتایج پژوهش کنونی نیز این موضوع را تایید می‌کند.

پژوهش‌های انجام شده توسط خاوری و یوسفیان (۱۳۸۷) و بلالی (۱۳۷۹) و حیات غیبی و حاتمی (۱۳۸۳) نیز نتیجه این تحقیق را تایید می‌کنند.

مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح می‌تواند مراحل کشف تا پرورش و به‌کارگیری استعدادها را به بهترین شکل هدایت کند و در راه نیل به اهداف کلان کشور در امور ورزش و غیره از وجود نخبگان استفاده ببرد. در صورت توجه و به‌کارگیری توانایی مدارس، در درازمدت می‌توان با کمترین هزینه به بهترین گزینه و افتخارات رسید و می‌توان از مدارس علاوه بر محلی برای یادگیری کتب درسی به عنوان بستری برای پرورش استعدادها و ورزشی نیز استفاده نمود. با توجه بیش از پیش مسئولان ورزش کشور به تربیت بدنی مدارس، آینده ورزش کشور می‌تواند بهتر از امروز باشد و آینده‌سازان این مرزوبوم از سلامتی روحی و جسمی بیشتری برخوردار باشند.

منابع

- مهدی‌پور، عبدالرحمن (۱۳۸۸). توصیف موانع اجرای روش‌های فعال تدریس تربیت بدنی از دیدگاه دبیران مرد و زن مدارس راهنمایی نواحی چهارگانه شهر اهواز. فصلنامه پژوهش در علوم ورزشی، سال ششم، شماره ۲۳ .
- اشراقی، امیر (۱۳۸۶). بررسی عوامل تاثیرگذار در کیفیت بخشی به درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه از دیدگاه معلمان ورزش شهرستان قزوین در سال ۱۳۸۶ . پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بوعلی سینا همدان.
- اصلان‌خانی، محمدعلی؛ فتحی‌اجارگاه، کوروش؛ قلعه‌نویی، علی‌رضا (۱۳۸۱). مقایسه دیدگاه‌های مدیران، معلمان تربیت بدنی و دانش‌آموزان درباره جایگاه و وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه. فصلنامه حرکت، شماره ۱۲.
- افضل‌پور، اسماعیل؛ زرننگ، محمود؛ خوشبختی، جعفر (۱۳۸۶). ارزشیابی وضعیت اجرای درس تربیت بدنی در پایه‌های اول و دوم مدارس ابتدایی استان خراسان جنوبی. فصلنامه پژوهش در علوم ورزشی، سال چهارم، شماره ۴ پیاپی ۱۶ .
- انوشه، سروناز (۱۳۸۶). بررسی دیدگاه اولیاء دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر تهران نسبت به وضعیت فعلی درس تربیت بدنی و ورزش پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- دهقانی، محمدرضا (۱۳۷۹). تربیت بدنی مدارس راهنمایی از دیدگاه مدیران مدارس، معلمان تربیت بدنی و دانش‌آموزان شهرستان میبد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- ذبیحی، اسماعیل (۱۳۸۴). مقایسه مشکلات مدیریت کلاس‌های تربیت بدنی در مدارس محروم و برخوردار از امکانات ورزشی پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.

- رحیمی ارسنجان، اسکندر (۱۳۸۰). تربیت بدنی در مدارس. شیراز: دانشگاه شیراز.
- زند، بهمن؛ فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۷). مطالعه تطبیقی وضعیت تربیت بدنی آموزش و پرورش در ایران با کشورهای آمریکا و کانادا. فصلنامه علوم حرکتی و ورزش، سال ششم، جلد دوم، شماره ۶، پیاپی ۱۲.
- شعبانی‌بهار، غلامرضا؛ عرفانی، نصرالله؛ بختیار، زهرا (۱۳۸۶). نظرسنجی و نیازسنجی از دانش‌آموزان در خصوص درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه شهرستان ملایر در سال تحصیلی ۸۴. نشریه حرکت، شماره ۳۳.
- صانعی‌فرد، سکینه؛ کاشف، میرمحمد؛ محرم‌زاده، مهرداد (۱۳۸۶). بررسی و مقایسه اهمیت و وضعیت اجرایی درس تربیت بدنی از دیدگاه مدیران و دبیران تربیت بدنی مدارس متوسطه دولتی شهرستان ارومیه. پژوهش‌نامه علوم ورزشی، سال سوم، شماره ۶، پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، سال هفتم، شماره چهاردهم.
- ضرابیان، فروزان (۱۳۸۴). عوامل مؤثر بر توسعه درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.
- علم، شهرام (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر در افزایش کارایی درس تربیت بدنی و ورزش از دیدگاه مدیران مدارس و معلمان تربیت بدنی و ورزش مقاطع تحصیلی ابتدایی، راهنمایی و متوسطه شهرستان اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- علی محمدی، حسین (۱۳۸۵). مقایسه نگرش مدیران، معلمان و والدین دانش‌آموزان نسبت به برنامه تربیت بدنی و ورزش در مدارس ابتدایی شهرستان اقلید. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- عوض‌زاده سامانی، سکینه (۱۳۸۳). بررسی مسائل و مشکلات موجود در تربیت بدنی در سطح کشور و ارائه راهکارهای کاربردی. مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی علمی تربیت بدنی و تندرستی مدارس. انتشارات دفتر تحقیقات و توسعه وزارت آموزش و پرورش: تهران.
- قربانی، خیرالله؛ واثقی، ناهید (۱۳۸۱). بررسی راهکارهای تقویت تربیت بدنی دانش‌آموزان دختر در دوره‌های راهنمایی و متوسطه استان اصفهان. شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- آزمون، جواد؛ آجودان‌گرگانی، ماندانا (۱۳۸۲). درس تربیت بدنی در مدرسه‌های جهان. معاونت تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش. انتشارات دفتر تحقیقات و توسعه، چاپ اول.
- هاشمی‌بنی، محمدرضا (۱۳۷۹). بررسی عوامل تاثیرگذار بر درس تربیت بدنی شهرستان

شهرکرد از دیدگاه معلمان تربیت‌بدنی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.

همتی عقیقعلی (۱۳۸۰). عوامل مؤثر در افزایش کارایی و بهینه‌سازی درس تربیت‌بدنی و ورزش دانش‌آموزان در دوره راهنمایی شهرکرد. آهنگ از دیدگاه معلمان تربیت‌بدنی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

خاوری، لیلا؛ یوسفیان، جواد (۱۳۸۷). بررسی وضعیت اجرای درس تربیت‌بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه استان یزد. پژوهش در علوم ورزشی. بهار ۱۳۸۷، دوره ۶، شماره ۱۸.

سلیم، حسین (۱۳۸۹). منبع زیر:

<http://www.beheshtyan.ir/amoozesh/1389-01-28-16-47-22.html>

- Suffolk University Law Review (2006). Pay-to-play: a risky and largely unregulated solution to save high school athletic programs from elimination. Retrieved http://www.law.suffolk.edu/highlights/stuorgs/lawreview/documents/Rausch_Note_Final.pdf
- North, M. & Savage, T. (2010, March 3). Reports: Chicago Public Schools to cut sophomore sports this spring. CBS Chicago. Retrieved from <http://cbs2chicago.com/local/cps.sophomore.sports.2.1534154.html>
- Medina, J. (2009, May 20). *School budgets to be cut by 5 percent next year*. New York Times, p. A27.
- Caccamo, P. (2010). *Going, Going, Gone: The Decline of Youth Sports*. New York: Up2Us.
- Castelli, D. M., Hillman, C. H., Buck, M., & Erwin, H. E. (2006). Physical fitness and academic achievement in third and fifteen grade students. Manuscript submitted for publication.
- Fredricks, J. A. & Eccles, J. S. (2006). Is extracurricular participation associated with beneficial outcomes? Current and longitudinal relations. *Developmental Psychology*, 42(4), 698-713.
- Crosnoe, R. (2002). Academic and health-related trajectories in adolescence: The intersection of gender and athletics. *Journal of Health and Social Behavior*, 43, 317-335.